

4/1. Origineel Ingekomen
onder CW 95/10
en naar B5g gebracht

95/19 28-12-94

KIESRAAD

Aan

de Staatssecretaris van Binnenlandse
Zaken, Mr. J. Kohnstamm
Postbus 20011
2500 EA 's-Gravenhage

Bijlagen	Uw kenmerk	Ons kenmerk	Datum
	CW94/U863	KR94/316	28 december 1994
Inlichtingen bij		Doorkiesnummer	
mevr. E.B. Pronk		070-3026266	
Onderwerp			
adviesaanvraag inzake spreiding gemeenteraadsverkiezingen			

Geachte heer Kohnstamm,

Bij bovenvermelde brief van de toenmalige Minister van Binnenlandse Zaken, mevrouw De Graaff-Nauta, is de Kiesraad onder meer verzocht advies uit te brengen over de wenselijkheid van spreiding van de gemeenteraadsverkiezingen. In de adviesaanvraag wordt erop gewezen, dat van verschillende zijden wordt verondersteld dat in geval van spreiding van de gemeenteraadsverkiezingen de kans op beïnvloeding van die verkiezingen door de landelijke politiek veel geringer zal zijn. Hoewel de mogelijkheid van spreiding van de gemeenteraadsverkiezingen bij de herziening van de Kieswet van 1989 wel is overwogen doch niet in de wet is opgenomen, zag de Minister in de hernieuwde aandacht voor dit onderwerp reden dit opnieuw in overweging te nemen. De Minister verzocht de Kiesraad het onderwerp in volle omvang te behandelen en daarbij ook te betrekken het idee van het samenvallen van raads- en statenverkiezingen in combinatie met een spreiding van die verkiezingen. De Minister gaf de Kiesraad, mede gelet op de politieke gevoeligheid van het onderwerp, in overweging om ten behoeve van de voorbereiding van zijn advies een commissie in te stellen met vertegenwoordigers uit de politiek en uit gemeentelijke en eventueel provinciale kring.

De Kiesraad heeft geen aanleiding gezien ter voorbereiding van zijn advies een commissie in te stellen met de door Minister De Graaff-Nauta aangegeven samenstelling. De Kiesraad wijst erop dat verschillende van zijn leden afkomstig zijn uit gemeentelijke of provinciale kring en voorts dat bij de benoeming van de leden van de Raad wordt gestreefd naar een politiek evenwichtige samenstelling, zoals u in uw brief aan de VNG van 17 november 1994 terecht opmerkt. Ook het feit dat de argumenten voor en tegen spreiding van gemeenteraadsverkiezingen reeds bekend waren, is voor de Kiesraad reden geweest ervan af te zien het advies te doen voorbereiden door een commissie met externe leden.

Zoals in de adviesaanvraag al is gememoreerd, is een mogelijke spreiding van gemeenteraadsverkiezingen al overwogen bij de herziening van de Kieswet. De regering heeft toen besloten geen voorstel tot spreiding van de gemeenteraadsverkiezingen in de wet op te nemen. De argumenten die toen zijn gebezigd, hebben uiteraard hun gelding niet verloren. Verwezen wordt naar hetgeen over dit onderwerp is opgemerkt in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel tot herziening van de Kieswet (TK 1987-1988, 20.264, nr.3, blz.19-21).

De gedachte om de gemeenteraadsverkiezingen te spreiden is ingegeven door de veronderstelling dat, indien de gemeenteraadsverkiezingen in het gehele land worden gehouden op hetzelfde tijdstip, het gevaar bestaat dat de gemeenteraadsverkiezingen, mede door de aandacht van de media, sterk in het teken staan van de landelijke politiek doordat de uitslagen van de gemeenteraadsverkiezingen worden gezien als graadmeter voor de actuele landelijke politieke verhoudingen.

Hierbij past de volgende kanttekening. Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1994 is gebleken dat de uitslagen van die verkiezingen in verschillende gemeenten een nogal afwijkend beeld gaven te zien ten opzichte van de korte tijd later gehouden verkiezing van de Tweede Kamer. Ook is daarbij gebleken dat in een aantal gemeenten lokale of regionale politieke groeperingen een grote aanhang wisten te verwerven. Het lijkt erop dat de mate waarin de gemeenteraadsverkiezingen worden beïnvloed door de landelijke politiek sterk afhangt van de aandacht die lokale media (kunnen) besteden aan de gemeenteraadsverkiezingen. Met name in gemeenten waar door de inwoners veel wordt geluisterd of gekeken naar lokale of regionale radio en televisie, kunnen de specifiek gemeentelijk-politieke onderwerpen beter over het voetlicht worden gebracht. De veronderstelling lijkt dan ook gewettigd dat in die gemeenten de gemeenteraadsverkiezingen minder sterk worden beïnvloed door de landelijke politiek.

De Kiesraad wijst er voorts op, dat niet is uitgesloten dat een spreiding van de gemeenteraadsverkiezingen tot gevolg zou kunnen hebben dat de aandacht van de landelijke politiek voor de gemeenteraadsverkiezingen -en daarmee de beïnvloeding van de gemeenteraadsverkiezingen door de landelijke politiek- juist toeneemt. Immers de landelijke politieke partijen zouden zich in dat geval geheel kunnen concentreren op een beperkt aantal gemeenten en hun landelijke kopstukken laten optreden in die gemeenten.

Daarbij kan zich ook het verschijnsel voordoen dat bepaalde politieke groeperingen landelijk bekende politici kandidaat stellen in gemeenten waar zij niet woonachtig zijn, niet met de bedoeling dat deze kandidaten daadwerkelijk in de gemeenteraad zitting zullen nemen doch enkel met de bedoeling stemmenwinst te behalen door de naamsbekendheid van deze kandidaten. Ook is niet uitgesloten dat van bepaalde groeperingen een aanzienlijk aantal aanhangers zich voor elke nieuwe gemeenteraadsverkiezing zal laten opnemen in het persoonsregister van een gemeente waar een raadsverkiezing plaatsvindt en aldus de uitslag van die verkiezingen zal beïnvloeden. Deze laatste, hoogst ongewenste verschijnselen hebben zich reeds in een enkel geval bij gemeenteraadsverkiezingen voorgedaan, doch bij spreiding van gemeenteraadsverkiezingen bestaat het gevaar dat zij zich op grotere schaal zullen voordoen zonder dat daartegen adequate maatregelen kunnen worden genomen.

De Raad wijst er ook op dat spreiding van de gemeenteraadsverkiezingen ertoe zou kunnen leiden dat de opkomst bij die verkiezingen geringer zal zijn, dit als gevolg van de geringere aandacht van de landelijke media voor de gemeenteraadsverkiezingen.

Minister De Graaff-Nauta heeft in haar adviesaanvraag tevens de mogelijkheid geopperd spreiding van gemeenteraadsverkiezingen te combineren met het doen samenvallen van verkiezingen van gemeenteraden met die van provinciale staten. Ook deze mogelijkheid is overwogen en afgewezen bij de herziening van de Kieswet. Dat deze mogelijkheid wordt geopperd in het kader van het terugdringen van de invloed van de landelijke politiek op de verkiezingen van gemeenteraden en provinciale staten, heeft de Kiesraad enigszins bevreemd, aangezien aannemelijk is dat het doen samenvallen van gemeentelijke en provinciale verkiezingen eerder een toename dan een vermindering van de aandacht van de landelijke politiek voor die verkiezingen tot gevolg zal hebben. Wel valt te verwachten dat dit samenvallen van verkiezingen tot een hogere opkomst bij de verkiezingen van provinciale staten zal leiden.

Als bezwaren tegen een combinatie van gemeenteraads- en statenverkiezingen kunnen nog worden genoemd:

- de aandacht die wordt gegeven aan gemeentelijk-politieke onderwerpen zal naar verwachting ten koste gaan van de aandacht voor onderwerpen van provinciale politiek;

- indien de nummering van de kandidatenlijsten voor beide verkiezingen niet met elkaar in overeenstemming is, valt te vrezen dat kiezers zich zullen vergissen bij het uitbrengen van hun stem.

Een doorslaggevende overweging voor de Kiesraad om u niet te adviseren een spreiding van gemeenteraadsverkiezingen te combineren met het doen samenvallen van raads- en statenverkiezingen, is deze. De Grondwet schrijft voor dat de verkiezing van de Eerste Kamer wordt gehouden binnen drie maanden na de verkiezingen van provinciale staten. Een spreiding in de tijd van de verkiezingen van provinciale staten in de onderscheiden provincies vereist derhalve een grondwetswijziging. Bovendien leidt dit ertoe dat de samenstelling van de Eerste Kamer vaak niet zal overeenkomen met de politieke verhoudingen in Nederland op het moment van de verkiezing van die kamer.

Op grond van hetgeen hiervoor is overwogen, komt de Kiesraad tot de navolgende conclusies:

a. Een spreiding in de tijd van de verkiezingen van provinciale staten dient nadrukkelijk te worden ontraden. De complicaties die dit meebrengt (grondwetswijziging, ongewenste gevolgen voor de verkiezing van de Eerste Kamer) zijn zodanig dat de (veronderstelde) voordelen daarvan daar niet tegen opwegen.

b. Er bestaat twijfel of een spreiding in de tijd van gemeenteraadsverkiezingen zal leiden tot een geringere beïnvloeding van die verkiezingen door de landelijke politiek. Er zijn bovendien aanwijzingen dat de invloed van de landelijke politiek op de gemeenteraadsverkiezingen -mede als gevolg van de toenemende betekenis van lokale media- reeds is afgenomen. Spreiding van gemeenteraadsverkiezingen biedt bepaalde groeperingen de mogelijkheid van misbruik. Bovendien is niet uitgesloten dat spreiding van gemeenteraadsverkiezingen leidt tot een lagere opkomst bij die verkiezingen. Een en ander leidt de Kiesraad tot de conclusie dat er geen aanleiding is terug te komen op het bij de herziening van de

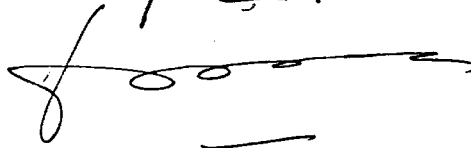
Kieswet door de regering ingenomen standpunt, dat spreiding van de gemeenteraadsverkiezingen geen aanbeveling verdient.

De Kiesraad is in dit advies uitdrukkelijk niet ingegaan op de mogelijkheid van het laten samenvallen van verkiezingen van gemeenteraden en provinciale staten zonder dat dit is gecombineerd met spreiding van gemeenteraadsverkiezingen, nu daarover geen advies is gevraagd. Indien zulks zou worden overwogen, zal de Raad het op prijs stellen u daarover nader te adviseren.

De Kiesraad,

,voorzitter

,secretaris